

บทที่ 4

ลักษณะภาคใต้

4.1 ลักษณะทั่วไปของภาคใต้

4.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคใต้ของประเทศไทยตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินเดียน เป็นส่วนที่ยื่นออกไปเป็นแหลม ตั้งอยู่ระหว่างทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดียกับทะเลจีนใต้ มหาสมุทรแปซิฟิก มีความยาวจากเหนือจดใต้ประมาณ 750 กิโลเมตร ด้านทิศตะวันออกส่วนที่กว้างที่สุดประมาณ 200 กิโลเมตร ภาคใต้มีพื้นที่โดยประมาณ 70,715.2 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 44.2 ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.78 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ประกอบด้วย 14 จังหวัดได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แต่ละจังหวัดมีขนาดพื้นที่น้อยใหญ่แตกต่างกันไป โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่มากที่สุด 12,891.5 ตารางกิโลเมตรคิดเป็นร้อยละ 18.2 ของพื้นที่ภาค ส่วนจังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่น้อยที่สุดเพียง 543 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของพื้นที่ภาค ภาคใต้มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และประเทศสหภาพพม่า

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่าวไทย

ทิศใต้ ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า และทะเลอันดามัน

ภาคใต้มีลักษณะเป็นคาบสมุทร มีทะเลขนานทั้งสองด้านคือ อ่าวไทยทางฝั่งตะวันออก และทะเลอันดามันทางฝั่งตะวันตก สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาทอดยาวเป็นแนวเหนือ-ใต้หลายเทือก มีแนวเขาภูเก็ททอดยาวตั้งแต่จังหวัดชุมพรถึงจังหวัดพังงา และทิวเขานครศรีธรรมราช เริ่มจากทางใต้ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีผ่านจังหวัดนครศรีธรรมราชไปจนถึงจังหวัดสตูล ทิวเขาทั้งสองนี้ทอดยาวไปทางตอนกลางของภาค ส่วนทางใต้สุดของภาค มีทิวเขาสันกาลาคีรีทอดยาวในแนวตะวันออก-ตะวันตก และเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ภาคใต้แบ่งภูมิประเทศเป็น 2 บริเวณ ดังนี้

1. บริเวณชายฝั่งด้านตะวันออกติดกับอ่าวไทย ประกอบด้วย จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ลักษณะฝั่งทะเลราบเรียบ มีเขตน้ำตื้นกว้างขวาง มีที่ราบแคบ ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปจนถึงจังหวัดนราธิวาส มีหาดทรายสวยงามหลายแห่ง และมีแม่น้ำสายสั้นๆที่เกิดจากภูเขาทางตอนกลางของภาค ได้แก่ แม่น้ำคีรีรัฐ แม่น้ำดาปี แม่น้ำปากพนัง และแม่น้ำโก-ลก เกาะที่สำคัญได้แก่ เกาะสมุยและเกาะพะงันอยู่ในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแหล่งปลูกมะพร้าวที่สำคัญของภาคได้

2. บริเวณชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน ประกอบด้วย จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล ภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีชายฝั่งทะเลเว้าแหว่ง มีอ่าวที่สวยงาม เช่น อ่าวพระนาง อ่าวกระรน และเกาะต่างๆมากมาย เช่น เกาะภูเก็ต เกาะตะรุเตา เกาะลันตา เกาะรังนก เกาะปินทรี เกาะเขาพิงกัน เกาะกระดาน เกาะอาดัง เกาะราวี เป็นต้น บริเวณชายฝั่งทะเลบางแห่งมีน้ำทะเลท่วมถึง มีป่าชายเลนขึ้นอยู่ตั้งแต่อ่าวพังงาไปจนถึงจังหวัดสตูล

4.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

จากลักษณะของภูมิประเทศซึ่งเป็นพื้นที่ยาวทอดอยู่ระหว่างทะเลและมหาสมุทรมีเทือกเขาอยู่ตลอดแนว ทำให้สภาพภูมิอากาศของภาคใต้แตกต่างไปจากภาคอื่นของประเทศ กล่าวคือมีฤดูฝนอันยาวนานและฝนตกหนัก สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 เขตดังนี้

1. ภาคใต้ฝั่งตะวันออก ได้แก่ บริเวณจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส ลักษณะเฉพาะของบริเวณนี้คือ อุณหภูมิค่อนข้างจะคงที่ มีความชื้นสูงและฝนตกหนาแน่น ทั้งนี้เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม โดยลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะเริ่มประมาณกลางเดือนตุลาคมไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งทำให้มีฝนตกมากในช่วงนี้ และเดือนที่ฝนตกหนักที่สุดก็คือเดือนพฤศจิกายนและเดือนธันวาคม ส่วนลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมจนถึงกลางเดือนตุลาคม อิทธิพลของลมมรสุมนี้มีแค่กระจายมาบ้างแต่ไม่มากนัก เนื่องจากมีทิวเขาขวางกั้นปริมาณฝนจึงมีเบาบางในช่วงดังกล่าว อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีฝนตกเกือบทั้งปี แต่ก็ยังมีช่วงที่มีฝนน้อย ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน

2. ภาคใต้ฝั่งตะวันตก ได้แก่ บริเวณจังหวัดระนอง ตรัง กระบี่ พังงา ภูเก็ต และสตูล บริเวณนี้อยู่ติดกับทะเลเปิดมากที่สุด ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จึงมีอิทธิพลมากและเป็นตัวการสำคัญที่ควบคุมลักษณะภูมิอากาศ ดังนั้นในบริเวณนี้จะมีฝนตกมากในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม โดยในช่วงนี้จะมีฝนประมาณ 17-27 วันต่อเดือน

และเดือนที่มีฝนตกชุกที่สุดคือเดือนกันยายน ส่วนช่วงที่มีในตกน้อยที่สุดอยู่ระหว่างเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม

4.1.3 ประชากรและกำลังแรงงาน

ในปี พ.ศ. 2541 ภาคใต้มีประชากรทั้งสิ้น 8,066,779 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1 ของประชากรทั้งประเทศ เป็นภูมิภาคที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับสาม รองจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือตามลำดับ โดยแบ่งเป็นประชากรชาย 4,023,997 คน และหญิง 4,042,782 คน จำนวนผู้ชายคิดเป็นร้อยละ 49.9 ของประชากรทั้งภาค ซึ่งสัดส่วนระหว่างชายกับหญิงยังคงใกล้เคียงกัน สำหรับจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดในภาคใต้คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีประชากร 1,521,057 คน คิดเป็นร้อยละ 18.86 ของประชากรทั้งภาค ส่วนจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุดคือจังหวัดภูเก็ต มีประชากร 231,206 คน คิดเป็นร้อยละ 2.89 ของประชากรทั้งภาค

อัตราความหนาแน่นของประชากรในภาคใต้มีเท่ากับ 114 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยจังหวัดที่มีอัตราความหนาแน่นของประชากรสูงสุดคือ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีอัตราความหนาแน่นเท่ากับ 426 คนต่อตารางกิโลเมตร และจังหวัดที่มีอัตราความหนาแน่นน้อยที่สุดคือ จังหวัดระนอง โดยมีอัตราความหนาแน่น 47 คนต่อตารางกิโลเมตรเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2542 ภาคใต้มีแรงงานทั้งสิ้น 4,116,970 คน ส่วนใหญ่อยู่ในสาขาเกษตรกรรม โดยคิดเป็นร้อยละ 53.2 ของผู้มีงานทำ รองลงมาอยู่ในสาขาพาณิชยกรรม สาขาบริการ และสาขาอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 15.6, 14.9 และ 9.8 ของผู้มีงานทำตามลำดับ

4.1.4 ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ

ภาคใต้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศ มีทั้งป่าไม้ แร่ธาตุชนิดต่างๆ และยังเป็นแหล่งปลูกพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ มะพร้าว และไม้ผล นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งประมงทะเลทั้งทางด้านอ่าวไทยและทะเลอันดามัน และเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของประเทศอีกด้วย

1. ป่าไม้ ป่าไม้ของภาคใต้ส่วนใหญ่จะเป็นป่าไม้เขตร้อนชื้นหรือป่าดงดิบ (Evergreen Forest) ซึ่งมีอาณาเขตปกคลุมบริเวณภูเขาสูง มีไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจมากมาย เช่น ไม้กระบาก กระบาก ยมหอม มะหวด เคี่ยม และหลุมพอ เป็นต้น นอกจากนี้ภาคใต้ยังมีป่าชายเลนซึ่งจะอยู่บริเวณที่ราบชายฝั่งทะเล โดยป่าชายเลนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือ เป็นแหล่งพลังงาน(ใช้ไม้ทำฟืน) แหล่งอาหาร ช่วยลดการพังทลายของดิน และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และเจริญเติบโตของสัตว์น้ำวัยอ่อน สำหรับไม้ที่สำคัญได้แก่ ไม้โกงกาง และประสก

เนื้อที่ป่าไม้ในภาคใต้มีไม่มากนักเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ และใน 20 ปีที่ผ่านมาเนื้อที่ป่าไม้ได้ถูกทำลายไปเป็นจำนวนมากถึง 3.42 ล้านไร่ คือจากที่มีเนื้อที่ 11 ล้านไร่ หรือร้อยละ 24.89 ของพื้นที่ภาคในปี พ.ศ. 2521 ลดลงมาเหลือเพียง 7.58 ล้านไร่ หรือร้อยละ 17.15 ของพื้นที่ภาคในปี พ.ศ. 2541 เขตป่าไม้ที่สำคัญของภาคใต้ได้แก่บริเวณเขตจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี และสตูล ซึ่งมีเนื้อที่ป่าไม้คิดเป็นร้อยละ 32.25, 27.39, 24.66, 23.35 และ 21.31 ของเนื้อที่แต่ละจังหวัดตามลำดับ ส่วนในเขตจังหวัดปัตตานีจะมีเนื้อที่ป่าไม้น้อยสุดคือมีเพียงร้อยละ 2.25 ของเนื้อที่จังหวัดเท่านั้น

2. แร่ธาตุ ภาคใต้เป็นภาคที่มีแร่ดิบมากที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีแร่ที่สำคัญๆ อีกมากกว่า 20 ชนิด เช่น ยิปซัม หินปูน ลิกไนต์ หินดินดาน เป็นต้น โดยในปี พ.ศ. 2540 แร่ที่มีการผลิตมากที่สุดคือ แร่ยิปซัม ซึ่งมีเหมืองผลิตอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และสงขลา แร่ที่มีการผลิตรองลงมาได้แก่ หินปูน(ใช้ในอุตสาหกรรมซีเมนต์) หินปูน(หินอุตสาหกรรมชนิดก่อสร้าง) แกรนิต และหินดินดาน ตามลำดับ แร่ธาตุดังกล่าวมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ และทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยทั่วไปลักษณะการเกิดของแร่ จะเป็นการสะสมตัวในลักษณะของลานแร่ทั้งบนบกและในทะเล จึงเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง โดยเฉพาะบริเวณจังหวัดทางด้านตะวันตก คือ จังหวัดพังงา ภูเก็ต ระนอง นอกจากนี้ภาคใต้ยังเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของประเทศ โดยมีแหล่งถ่านหินที่สำคัญอยู่ที่จังหวัดกระบี่ ซึ่งในปัจจุบันได้ใช้ประโยชน์จากถ่านหินเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานไฟฟ้าที่จังหวัดกระบี่ และภาคใต้ยังได้มีการพัฒนาพลังงานแหล่งใหม่ด้วยการสำรวจปิโตรเลียมในอ่าวไทยและในทะเลอันดามัน ซึ่งจากการขุดเจาะน้ำมันปิโตรเลียมปรากฏว่าพบแหล่งก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยมากกว่า 10 แห่ง ในบริเวณใกล้เคียงกัน ตั้งแต่จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราชตลอดจนถึงจังหวัดสงขลา

3. แหล่งน้ำ เนื่องจากภาคใต้อยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน โดยอยู่ในอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อิทธิพลของลมมรสุมทำให้ภาคใต้มีฝนตกตลอดปี ลักษณะภูมิอากาศดังกล่าวทำให้ภาคใต้มีข้อได้เปรียบเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ อันประกอบไปด้วยแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำได้ดิน ซึ่งได้แก่ แม่น้ำ ลำคลองต่างๆ แม่น้ำของภาคใต้จะเป็นแม่น้ำสายสั้นๆ และส่วนใหญ่จะไหลลงสู่แม่น้ำทางชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยมีแม่น้ำสายสำคัญคือ แม่น้ำท่าตะเภา แม่น้ำตาปี แม่น้ำพุมดวง แม่น้ำปัตตานี แม่น้ำสายบุรี และแม่น้ำสุไหง โก-ลก สำหรับแม่น้ำที่ไหลลงสู่ทะเลอันดามัน ได้แก่ แม่น้ำตรัง และแม่น้ำกระบี่ นอกจากนี้แม่น้ำดังกล่าวแล้วยังมีคลองต่างๆ ซึ่งใช้ประโยชน์ทางด้านชลประทาน และโครงการชลประทานต่างๆ หลายโครงการ นอกจากนี้ภาคใต้ยังมีลุ่มน้ำที่สำคัญ 5 ลุ่มน้ำดังนี้

- ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก มีพื้นที่รับน้ำ 16.5 ล้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่

จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แม่น้ำส่วนใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำจะเป็นแม่น้ำสายสั้นๆไหลลงสู่อ่าวไทย วางตัวเรียงรายไปเกือบตลอดชายฝั่ง โดยมีประมาณ 9,563,974 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 62.83 ของพื้นที่ลุ่มน้ำสงขลา ลุ่มน้ำตาปี และลุ่มน้ำปัตตานีแทรกเป็นช่วงๆ ในเขตลุ่มน้ำมีพื้นที่เกษตรกรรม

- ลุ่มน้ำตาปี มีพื้นที่รับน้ำ 7.6 ล้านไร่เป็นพื้นที่ป่าไม้ 2.3 ล้านไร่และพื้นที่เกษตรกรรม 4 ล้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และกระบี่ ปัญหาที่พบในลุ่มน้ำนี้คือน้ำท่วมฉับพลัน การขาดแคลนน้ำ และปัญหาการระบายน้ำในพื้นที่ดินพรุ

- ลุ่มน้ำทะเลสาปสงขลา มีพื้นที่รับน้ำ 5.31 ล้านไร่ ครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดสงขลา และนครศรีธรรมราช ปัญหาของลุ่มน้ำนี้คือความเค็มและมลภาวะของน้ำในทะเลสาปสงขลาจึงไม่สามารถนำน้ำมาใช้ได้อย่างเต็มที่

- ลุ่มน้ำปัตตานี มีพื้นที่รับน้ำ 2.4 ล้านไร่ ครอบคลุมจังหวัดยะลา และปัตตานี สำหรับลุ่มน้ำนี้ไม่มีปัญหาการขาดแคลนน้ำแต่จะมีปัญหาน้ำท่วมในช่วงเดือน พฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม

- ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก มีพื้นที่รับน้ำ 13.2 ล้านไร่ มีพื้นที่ป่าไม้ 3.6 ล้านไร่ และพื้นที่การเกษตร 7.1 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 54 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัด คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ นครศรีธรรมราช ตรัง และสตูล ปัจจุบันมีปัญหาการขาดแคลนน้ำ

4. ลักษณะดิน โดยทั่วไปสามารถแยกดินออกเป็นดินทราย ดินร่วน ดินเหนียว ดินร่วนปนทราย และสามารถจำแนกความเหมาะสมของดินสำหรับการปลูกพืชได้ดังนี้

- พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำนา มีเนื้อที่ประมาณ 6.26 ล้านไร่ หรือร้อยละ 14.85 ของพื้นที่ภาค เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวในฤดูฝน ถ้ามีการชลประทานในฤดูแล้งสามารถทำนาปรังได้ แต่ที่สำคัญคือต้องมีการใช้ปุ๋ยในอัตราที่เหมาะสมเพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้และมีการเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสม สำหรับพื้นที่บางแห่งมีปัญหาเรื่องดินเปรี้ยวจัดจึงควรมีการใส่ปุ๋ยโดยเฉพาะไนโตรเจนและฟอสฟอรัสควบคู่กับการใส่ปุ๋ยเพื่อแก้ปัญหาความเป็นกรดของดิน

- พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกไม้ยืนต้นหรือพืชสวน มีเนื้อที่ประมาณ 14.73 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 33.34 ของภาค พืชที่ปลูกได้แก่ ทุเรียน เงาะ ลำไย และมังคุด นอกจากนี้ยังเหมาะสำหรับการปลูกกาแฟ ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว และยางพาราอีกด้วย

- พื้นที่ที่ไม่เหมาะสำหรับการปลูกพืชทั่วไป มีเนื้อที่ประมาณ 22.26 ล้านไร่หรือประมาณร้อยละ 50.36 ของภาค พื้นที่ส่วนนี้ได้แก่พื้นที่ที่เป็นดินตื้น พื้นที่ที่มีน้ำทะเลท่วมขัง พื้นที่ดินพรุ พื้นที่เนื้อดินปนทรายจัด พื้นที่เนื้อดินเป็นทรายจัด และพื้นที่ที่ลาดชันมาก พื้นที่พวกนี้ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกและถ้าจะปรับปรุงให้เพาะปลูกได้ต้องใช้แรงงาน เวลา และเงินทุนเป็นจำนวนมาก

4.2 สภาพทางเศรษฐกิจโดยรวม

ภาคใต้มีพื้นฐานทางด้านทรัพยากรที่ค่อนข้างได้เปรียบเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ ในประเทศ คือมีทั้งแร่ธาตุ ทรัพยากรในทะเล ป่าไม้ ที่ดิน และช่วงฝนที่เหมาะสมกับการเกษตร ในขณะที่ด้วยกัน ภาคใต้ก็มีข้อจำกัดในเรื่องขนาดของพื้นที่ กล่าวคือร้อยละ 40 ของพื้นที่ภาคเป็นเนินเขาและภูเขา จึงทำให้มีพื้นที่ราบไม่มากนักเมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่ในภาคใต้อาศัยประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำสวนยาง การปลูกปาล์มน้ำมัน และการทำประมง สำหรับอาชีพอื่นๆที่มีความสำคัญรองลงมาคือ การค้าส่งและค้าปลีก การบริการ และอุตสาหกรรม ตามลำดับ

ในปี 2542 ภาคใต้มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค(Gross Regional Production : GRP) ณ ราคาคงที่ปี 2531 เท่ากับ 257,419 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.17 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ(Gross Domestic Product : GDP) ซึ่งเป็นผลมาจากสาขาเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยสาขาเกษตรกรรมมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เท่ากับ 105,612 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 41.03 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค รองลงมาได้แก่ สาขาบริการ สาขาการค้าปลีกและค้าส่ง และสาขาอุตสาหกรรม โดยมีสัดส่วนร้อยละ 13.27, 12.96 และ 7.76 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคตามลำดับ สำหรับสาขาบริการนั้นพบว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวในภาคใต้ได้เป็นที่นิยมมากขึ้น จึงทำให้ธุรกิจโรงแรมและการบริการต่างๆ เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนสาขาการผลิตที่มีสัดส่วนน้อยที่สุดคือสาขาเหมืองแร่และย่อยหิน ซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 2.06 เท่านั้น อย่างไรก็ตามในอดีตสาขาเหมืองแร่และย่อยหินเคยเป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคในอันดับต้นๆ แต่เนื่องจากทรัพยากรแร่ธาตุมีจำกัดทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์ของสาขาเหมืองแร่และย่อยหินนี้ลดลงเรื่อยๆ จนในปัจจุบันเป็นสาขาที่มีความสำคัญกับภาคใต้น้อยที่สุด

ในส่วนของผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวพบว่าโดยมากแล้วผลิตภัณฑ์ภาคของภาคใต้ได้มาจากสาขาเกษตรกรรม ทั้งนี้เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของภาคยังคงประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลักเช่นเดียวกับประชากรของภาคอื่นๆของประเทศ โดยผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวของประชากรในเขตภาคใต้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นมาตลอดในช่วงเวลาดังแต่ปี พ.ศ. 2521-2542 โดยเพิ่มขึ้นจาก 11,083 บาท/คน/ปี ในปี 2521 เป็น 51,284 บาท/คน/ปี ในปี 2542 โดยจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวสูงสุดคือ จังหวัดภูเก็ต มีผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ 188,257 บาท/คน/ปี สำหรับจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวต่ำสุดคือจังหวัดพัทลุงซึ่งมีผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ 27,307 บาท/คน/ปี รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.1 อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวของจังหวัดภูเก็ตโดยมากแล้วเป็นผลมาจากสาขาการบริการ ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่ได้รับความนิยมในด้านการท่องเที่ยวจึงทำให้รายได้ส่วนใหญ่มาจากโรงแรม ที่พัก และบริการต่างๆ

ตารางที่ 4.1 โครงสร้างของผลิตภัณฑ์ภาค(GRP) ณ ราคาคงที่ปี 2532-2542

ปี	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542p
ผลิตภัณฑ์ภาค(ล้านบาท)	162,491	182,097	165,288	207,602	215,319	236,357	256,623	272,859	268,794	258,626	257,419
- เกษตรกรรม	36.54	34.83	35.81	37.56	41.00	41.48	39.63	38.92	39.66	40.77	41.03
-เหมืองแร่และขอยหิน	1.73	1.22	0.95	0.89	1.77	1.70	1.97	2.14	2.38	2.20	2.06
- อุตสาหกรรม	5.64	5.64	5.55	6.51	7.11	7.02	7.20	7.19	7.31	6.90	7.76
- การค้าส่งและค้าปลีก	16.57	16.16	15.59	15.21	14.74	14.75	14.89	14.23	13.84	12.49	12.96
- บริการ	14.02	14.95	15.13	13.79	10.59	9.91	9.94	9.77	11.15	12.57	13.27
- อื่นๆ	25.50	27.20	26.97	26.04	24.79	25.14	26.37	27.75	25.66	25.07	22.92
Per capita GRP.(บาท)	20,318	25,640	28,974	32,589	35,413	41,437	49,399	53,077	52,854	56,432	51,284
ประชากร (1,000 คน)	55,980	56,710	56,120	57,294	58,010	58,713	59,401	60,003	60,602	61,201	61,806

ที่มา : จำนวนจากสถิติผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

หมายเหตุ : p หมายถึง ตัวเลขเบื้องต้น

4.3 การแบ่งเขตเกษตรเศรษฐกิจในภาคใต้

การวางแผนการพัฒนาการเกษตรโดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตเกษตรเศรษฐกิจเป็นกระบวนการสำคัญในการวางแผนพัฒนาการเกษตรในระยะยาว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้จัดแบ่งพื้นที่ทางการเกษตรในภาคใต้ออกเป็น 4 เขตเกษตรเศรษฐกิจ(Agro-Economic Zone) โดยเริ่มจากเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 ถึงเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 ซึ่งปัจจัยที่นำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งเขตเกษตรเศรษฐกิจ ได้แก่ ชนิดของดิน น้ำฝน อุณหภูมิ พืชเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพในการผลิต ประเภทของฟาร์ม และรายได้หลักของเกษตรกร โดยจะแบ่งพื้นที่ที่มีลักษณะดังกล่าวที่คล้ายหรือเหมือนกันอยู่เขตเดียวกันและใช้เส้นแบ่งเขตของจังหวัดเป็นหลักในการแบ่งเขตเพื่อสะดวกต่อการส่งเสริม การติดตามผล และการประเมินผลของการพัฒนาการเกษตร ซึ่งแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจในภาคใต้มีดังนี้

เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 ประกอบไปด้วย 3 จังหวัดคือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และระนอง มีพื้นที่รวมทั้งหมด 13.87 ล้านไร่ และในปี 2541 มีพื้นที่ป่าไม้ 3,183,241 ไร่ มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรรวม 4,887,727 ไร่ และมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ยางพารา มะพร้าว ปาล์มน้ำมัน ข้าวนาปี และกาแฟ โดยในปีการเพาะปลูก 2542/2543 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 มีเนื้อที่ปลูกยางพารา 2,176,695 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 410,038 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 188 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกมะพร้าว 731,480 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 541,041 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 740 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกปาล์มน้ำมัน 600,637 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 1,678,930 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 2,795 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกข้าวนาปี 399,383 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 105,649 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 265 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกกาแฟ 367,333 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 46,910 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 128 กิโลกรัมต่อไร่ โดยในปี 2542 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตร ณ ราคาในปี 2531 เท่ากับ 11,673 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.46 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรของภาคใต้

สภาพภูมิประเทศของเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 จะเป็นเขตที่อยู่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก มีเทือกเขาตะนาวศรีกั้นพรมแดนไทยกับพม่าด้านจังหวัดชุมพร และมีภูเขาเล็กๆ มากมายขนานไปกับเทือกเขาตะนาวศรี บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกมีชายฝั่งที่กว้างและยาวกว่าชายฝั่งด้านตะวันตก ทะเลเป็นทะเลตื้นและมีหาดทรายกว้าง มีที่ราบกว้างขวางซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ ลักษณะดินของเขตนี้โดยมากจะเป็นดินร่วน และดินร่วนปนทราย มีทั้งชนิดที่มีการระบายน้ำดี และชนิดที่มีการระบายน้ำเลว และมีระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ โดยในปี 2542 มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 3,556.2 มิลลิเมตรต่อปี

เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 ประกอบไปด้วย 4 จังหวัดคือ นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และ สตูล มีพื้นที่รวมทั้งหมด 14.79 ล้านไร่ และในปี 2541 มีพื้นที่ป่าไม้ 1,729,542 ไร่ มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรรวม 6,895,241 ไร่ และมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ยางพารา ข้าวนาปี มะพร้าว ปาล์มน้ำมัน และกาแฟ โดยในปีการเพาะปลูก 2542/2543 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีเนื้อที่ปลูกยางพารา 3,779,220 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 712,813 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 189 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกข้าวนาปี 1,656,305 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 574,267 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 347 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกมะพร้าว 223,233 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 212,775 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 953 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกปาล์มน้ำมัน 75,463 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 193,847 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 2,569 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกกาแฟ 22,438 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 2,723 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 128 กิโลกรัมต่อไร่ โดยในปี 2542 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตร ณ ราคาในปี 2531 เท่ากับ 35,298 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 40.72 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรของภาคใต้

สภาพภูมิประเทศของเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 โดยมากจะเป็นเขตที่อยู่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก มีเทือกเขานครศรีธรรมราชซึ่งเป็นเทือกเขาสูงต่อลงใต้จรดเทือกเขาสันกะลาคีรีบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกมีชายฝั่งที่กว้างและยาวกว่าชายฝั่งด้านตะวันตก ทะเลเป็นทะเลตื้นและมีหาดทรายกว้าง มีที่ราบกว้างขวางซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ ลักษณะดินของเขตนี้โดยมากจะเป็นดินร่วน และดินร่วนปนทราย มีทั้งชนิดที่มีการระบายน้ำดี และชนิดที่มีการระบายน้ำเลว และมีระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ โดยในปี 2542 มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 2,788.5 มิลลิเมตรต่อปี

เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 23 ประกอบไปด้วย 4 จังหวัดคือ พังงา กระบี่ ภูเก็ต และ ตรัง มีพื้นที่รวมทั้งหมด 8.96 ล้านไร่ และในปี 2541 มีพื้นที่ป่าไม้ 1,513,362 ไร่ มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรรวม 3,731,341 ไร่ และมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ข้าวนาปี มะพร้าว และกาแฟ โดยในปีการเพาะปลูก 2542/2543 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 23 มีเนื้อที่ปลูกยางพารา 2,793,861 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 547,706 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 196 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกปาล์มน้ำมัน 517,514 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 1,521,916 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 2,941 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกข้าวนาปี 180,870 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 54,541 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 302 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกมะพร้าว 100,355 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 93,323 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 930 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกกาแฟ 33,284 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 4,060 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 122 กิโลกรัมต่อไร่ โดยในปี 2542 เขตเกษตร

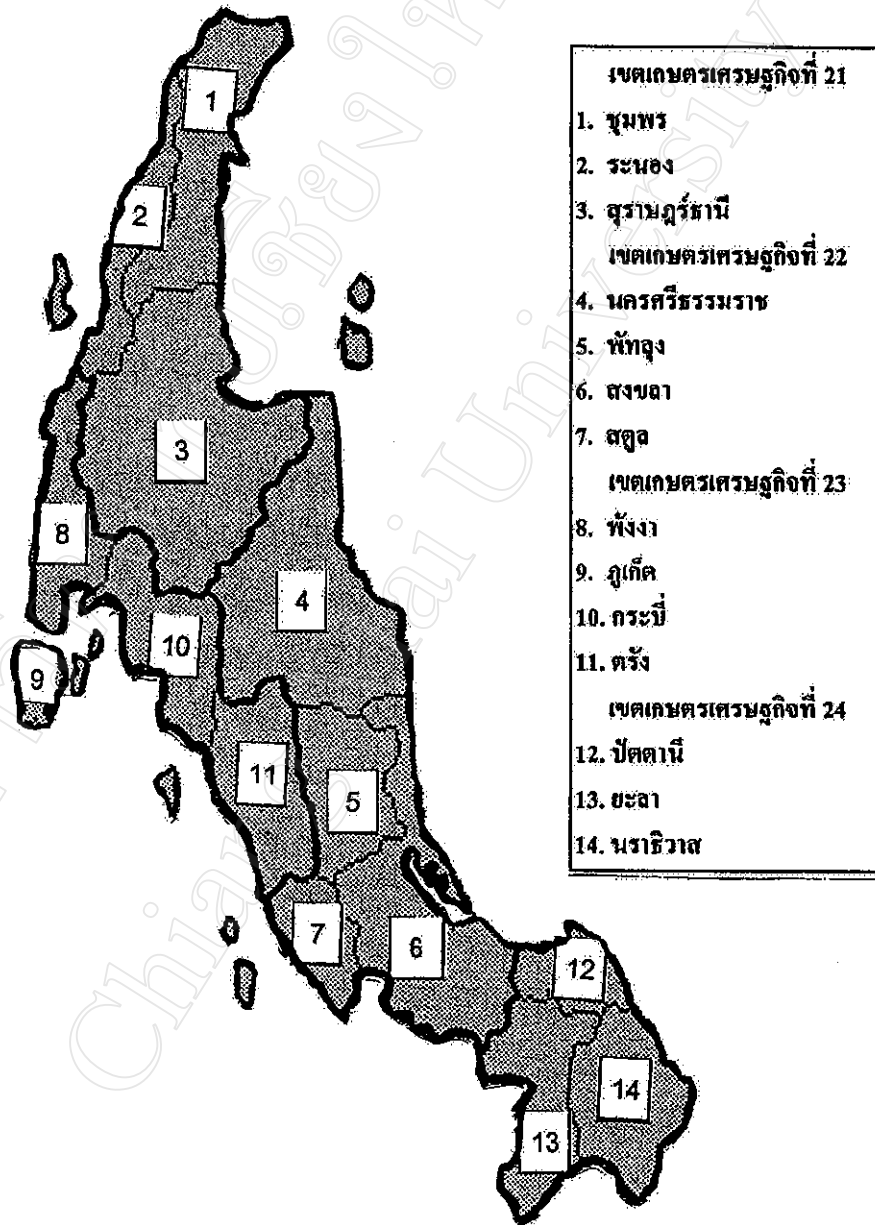
เศรษฐกิจที่ 23 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตร ณ ราคาคงที่ปี 2531 เท่ากับ 22,008 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 25.39 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรของภาคใต้

สภาพภูมิประเทศของเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 23 โดยมากจะเป็นเขตที่อยู่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก ทางฝั่งมหาสมุทรอินเดียเป็นเทือกเขาตะนาวศรี และทางด้านใต้เป็นเทือกเขานครศรีธรรมราช บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเป็นเทือกเขาที่ติดชายฝั่งทะเล ห่างจากชายฝั่งทะเลเพียง 60 เมตรก็จะเป็นทะเลน้ำลึก ลักษณะดินของเขตนี้โดยมากจะเป็นดินเหนียวจัด มีระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลางถึงค่อนข้างสูงมีการระบายน้ำแลว โดยในปี 2542 มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 2,418.8 มิลลิเมตรต่อปี

เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 ประกอบไปด้วย 3 จังหวัดคือ ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส มีพื้นที่รวมทั้งหมด 6.84 ล้านไร่ และในปี 2541 มีพื้นที่ป่าไม้ 1,152,056 ไร่ มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรรวม 3,291,061 ไร่ และมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ยางพารา ข้าวนาปี และมะพร้าว โดยในปีการเพาะปลูก 2542/2543 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 มีเนื้อที่ปลูกยางพารา 2,353,221 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 447,252 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 190 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกข้าวนาปี 375,104 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 121,779 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 325 กิโลกรัมต่อไร่ มีเนื้อที่ปลูกมะพร้าว 163,007 ไร่ ได้ผลผลิตเท่ากับ 139,728 ตัน โดยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 857 กิโลกรัมต่อไร่ โดยในปี 2542 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตร ณ ราคาคงที่ปี 2531 เท่ากับ 17,713 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 20.43 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรของภาคใต้

สภาพภูมิประเทศของเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 จะเป็นเทือกเขาที่ต่อเนื่องมาจากเทือกเขานครศรีธรรมราช และมีภูเขาเตี้ยๆ ขนานกับเทือกเขามากมาย ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกข้าว โดยจะอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ส่วนจังหวัดยะลาจะเป็นป่าและเขาทั่วไป ลักษณะดินของเขตนี้โดยมากจะเป็นดินร่วน และดินร่วนปนทราย มีทั้งชนิดที่มีการระบายน้ำดี และชนิดที่มีการระบายน้ำแลว และมีระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ โดยในปี 2542 มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 2,526.8 มิลลิเมตรต่อปี

รูปที่ 4.1 แผนที่ภาคใต้แสดงขอบเขตของเขตเกษตรเศรษฐกิจ

ที่มา : ดัดแปลงจาก http://www.csmngt.com/map_thai_south.htm. [09, May 12]

4.4 โครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของภาคการเกษตร

โครงสร้างของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรประกอบไปด้วย สาขาการผลิตย่อย 6 สาขา คือสาขาสีกรรม ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ บริการทางการเกษตร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรอย่างง่าย โดยสาขาสีกรรมเป็นสาขาการผลิตย่อยที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรสูงสุดเรื่อยมา แต่ก็จะมีสัดส่วนที่ลดลงเรื่อยๆ จนกระทั่งในปี 2542 สาขาสีกรรมมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 38.26 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตร ขณะเดียวกันสาขาประมงที่มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรเป็นอันดับสอง ได้มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนในปี 2542 สาขาประมงได้มีสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรเพิ่มสูงขึ้นจนมีสัดส่วนสูงสุด คือร้อยละ 44.84 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตร จึงเป็นตัวชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันสาขาประมงมีบทบาทต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรมากขึ้น ในขณะที่สาขาสีกรรมเริ่มมีบทบาทลดลง สำหรับสาขาการผลิตอื่นๆ พบว่าสาขาการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรอย่างง่ายเริ่มมีบทบาทมากขึ้น โดยมีสัดส่วนร้อยละ 10.34 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตร ซึ่งการที่สาขานี้มีบทบาทมากขึ้นเนื่องจากรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อการนำเอาผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต เช่นการแปรรูปผักและผลไม้ หรือการแปรรูปเนื้อสัตว์ต่างๆ เป็นต้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 โครงสร้างการผลิตภาคการเกษตร ณ ราคาประจำปี ของภาคใต้ ในช่วงปี 2520-2542

(หน่วย : สัดส่วนร้อยละ)

ปี	2520	2525	2530	2535	2540	2542p
ภาคการเกษตร (ล้านบาท)	20,821	26,966	43,261	92,020	158,606	156,073
- สาขาสีกรรม	61.02	50.52	57.04	43.27	44.78	38.26
- สาขาปศุสัตว์	7.78	6.30	7.29	5.48	3.66	3.67
- สาขาประมง	23.34	16.19	14.00	34.29	37.69	44.84
- สาขาป่าไม้	7.86	16.78	10.97	5.40	3.13	2.55
- สาขาบริการทางการเกษตร	-	1.68	0.75	0.43	0.27	0.34
- สาขาการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรอย่างง่าย	-	8.52	9.95	11.13	10.47	10.34

ที่มา : ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดในปีต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

หมายเหตุ : p หมายถึง ตัวเลขเบื้องต้น (preliminary data)

- หมายถึง ไม่มีข้อมูล

สำหรับอัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตร ณ ราคาคงที่ปี 2531 พบว่าในช่วงปี 2520-2542 ภาคการเกษตรในภาคใต้มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นไม่มากนักเพียงร้อยละ 0.04 ต่อปีเท่านั้น โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงสุดในช่วงปี 2535-2539 คือขยายตัวร้อยละ 0.08 ต่อปี รองลงมาคือในช่วงปี 2530-2534 และ 2525-2529 โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 0.07 และ 0.06 ต่อปีตามลำดับ ส่วนในช่วงปี 2540-2542 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจ พบว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตร มีอัตราการขยายตัวติดลบร้อยละ -0.01 ต่อปี

ตารางที่ 4.3 อัตราการขยายตัวและสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตร ณ ราคาคงที่ปี 2531 ของแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจ ในช่วงปี 2520-2542 (หน่วย : ร้อยละต่อปี)

ปี	เขตที่ 21	เขตที่ 22	เขตที่ 23	เขตที่ 24	รวม
2520-24	-0.22	-2.08	7.75	-6.87	-0.01
สัดส่วน (%)	22.81	35.84	22.76	18.59	100.00
2525-29	5.46	7.47	2.53	11.01	0.06
สัดส่วน (%)	20.63	36.86	26.95	15.55	100.00
2530-34	4.34	8.49	7.22	6.23	0.07
สัดส่วน (%)	18.05	38.30	25.96	17.69	100.00
2535-39	1.97	7.41	10.19	11.80	0.08
สัดส่วน (%)	15.13	39.32	25.20	20.35	100.00
2540-42	-2.65	-0.71	-1.73	-1.10	-0.01
สัดส่วน (%)	13.64	40.04	25.38	20.94	100.00
2520-42	2.16	4.54	5.79	4.67	0.04
สัดส่วน (%)	17.26	38.43	25.34	18.97	100.00

ที่มา : จำนวนจาก รายงานสถิติภาคและจังหวัดในปีต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

หมายเหตุ สัดส่วนร้อยละ หมายถึงสัดส่วนร้อยละต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรทั้งภาค

เขตที่ 21 ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และระนอง

เขตที่ 22 ประกอบด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสตูล

เขตที่ 23 ประกอบด้วยจังหวัดพังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง

เขตที่ 24 ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

เมื่อพิจารณาสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรในแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจของภาคใต้ พบว่าในช่วงปี 2520-2542 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรสูงสุด คือร้อยละ 38.43 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรทั้งภาค รองลงมาได้แก่เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 23 และ 24 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 25.34 และ 18.97 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรทั้งภาค ตามลำดับ สำหรับเขตเกษตรเศรษฐกิจที่มีสัดส่วนเฉลี่ยต่ำสุดคือเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 โดยมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 17.26 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรทั้งภาค และเมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรในแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจ พบว่าในช่วงปี 2520-2542 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 23 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 5.79 ต่อปี รองลงมาได้แก่ เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 และ 22 โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.67 และ 4.54 ต่อปีตามลำดับ สำหรับเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 พบว่ามีอัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรต่ำสุด โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.16 ต่อปี รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.3

4.5 ผลผลิตภาคการเกษตรของภาคใต้

4.5.1 ผลผลิตจากสาขากสิกรรม

จากการที่สาขากสิกรรมเป็นสาขาการผลิตย่อยสาขาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรในภาคใต้ โดยพืชที่ปลูกกันอย่างแพร่หลายและทำรายได้ให้แก่เกษตรกรในภาคใต้ ได้แก่ ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ซึ่งเป็นพืชหลักที่ปลูกกันโดยทั่วไป สำหรับพืชชนิดอื่นๆ ที่ปลูกกันได้แก่ กาแฟ และผลไม้ต่างๆ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง ฯลฯ

ยางพารา เป็นพืชที่ปลูกในภาคใต้กันอย่างแพร่หลายมาเป็นเวลานาน และเป็นพืชเศรษฐกิจอันดับหนึ่งของภาค ในปี 2541 มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้นประมาณ 11.10 ล้านไร่และให้ผลผลิต 2.12 ล้านตัน โดยเนื้อที่ปลูกยางพาราส่วนมากจะอยู่ในบริเวณจังหวัด สงขลา สุราษฎร์ธานี ยะลา ตรัง นราธิวาส และนครศรีธรรมราช ผลผลิตยางดิบส่วนใหญ่ของประเทศมาจากภาคใต้ เนื่องจากภาคใต้มีภูมิศาสตร์และภูมิอากาศเหมาะแก่การปลูกยางมากกว่าภาคอื่นๆ ผลผลิตยางเกือบทั้งหมดจะถูกส่งไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ ตลาดรับซื้อที่สำคัญได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน และสิงคโปร์ ส่วนประเภทของยางที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศประกอบด้วย ยางแผ่นรมควันมากที่สุด นอกนั้นเป็นยางแท่ง ยางเครป และเศษยาง

ข้าวนาปี ภาคใต้มีการปลูกข้าวนาปีกระจายอยู่อย่างกว้างขวางทั่วทั้งภาค แต่เป็นพืชที่ปลูกไม่มากนักเมื่อเทียบกับภาคกลางหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และส่วนใหญ่ปลูกไว้เพื่อบริโภค

มากกว่าที่จะปลูกไว้เพื่อการค้า โดยในปี 2542 ภาคใต้มีเนื้อที่ปลูกข้าว 2.6 ล้านไร่ ซึ่งมากเป็นอันดับ 2 รองจากยางพารา โดยพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และพัทลุง เมื่อพิจารณาแนวโน้มของเนื้อที่ปลูกข้าวแล้วพบว่าเนื้อที่ปลูกข้าวได้ลดจำนวนลงเรื่อยๆ คือจาก 4.1 ล้านไร่ ลดลงเหลือ 3.3 และ 2.6 ล้านไร่ ในปี 2521, 2531 และ 2542 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเกิดจากการละทิ้งถิ่นฐานของประชากรจากชนบทสู่เขตเมือง และอีกสาเหตุหนึ่งคือเกิดจากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่มีแนวโน้มเปลี่ยนไป สำหรับผลผลิตข้าวในปี ในปีการเพาะปลูก 2542/2543 ภาคใต้มีผลผลิตข้าว 856,236 ตัน

มะพร้าว สภาพธรรมชาติในภาคใต้อำนวยต่อการปลูกมะพร้าวมาก ประกอบกับมะพร้าวเป็นพืชที่ไม่ต้องใช้แรงงานและเทคโนโลยีใหม่เพื่อการผลิตมากนัก ประชาชนจึงนิยมปลูกกันมากตามบริเวณชายฝั่ง เกาะ และพื้นที่ทั่วไปในหมู่บ้าน แต่การปลูกมะพร้าวส่วนใหญ่ขาดการดูแลเอาใจใส่และเป็นมะพร้าวอายุมากทำให้การติดผลไม่มากเท่าที่ควร ผลเล็กไม่เป็นที่นิยมของตลาด ส่วนใหญ่พอค้าจะซื้อไปทำเป็นเนื้อมะพร้าวแห้ง น้ำมันมะพร้าว และเส้นใยมะพร้าว พื้นที่เพาะปลูกมะพร้าวในภาคใต้ในปี 2541 มีประมาณ 1.4 ล้านไร่ โดยส่วนใหญ่จะปลูกมากในจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช

ปาล์มน้ำมัน เป็นพืชน้ำมันซึ่งกำลังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของภาคใต้นอกเหนือจากมะพร้าว การปลูกปาล์มน้ำมันเริ่มต้นในปี 2508 แต่ในระบายนั้นยังไม่แพร่หลายนัก จนกระทั่งปี 2511 ได้มีการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันให้เป็นพืชหลักอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือจากยางพารา จึงทำให้เนื้อที่ปลูกปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ คือจาก 165,635 ไร่ในปี 2521 เป็น 665,270 และ 1,193,751 ไร่ ในปี 2531 และ 2542 ตามลำดับ สำหรับผลผลิตมะพร้าวในปีการเพาะปลูก 2542/2543 มี 3.4 ล้านตัน โดยเนื้อที่เพาะปลูกปาล์มน้ำมันมีมากในจังหวัดกระบี่ สุราษฎร์ธานี และชุมพร สำหรับสาเหตุที่ทำให้มีการส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันก็คือมีการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่ใช้ปาล์มน้ำมันเป็นวัตถุดิบ เช่นอุตสาหกรรมน้ำมันพืชเพื่อการบริโภค อุตสาหกรรมเนย สบู่ หมึกพิมพ์ เครื่องสำอางค์ และเคมีภัณฑ์ เป็นต้น

ไม้ผล การทำสวนผลไม้เป็นอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรในหลายท้องที่ ทั้งนี้เพราะสภาพภูมิอากาศของภาคใต้อำนวยต่อการปลูกไม้ผลได้หลายชนิด โดยพื้นที่แต่ละแห่งจะมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกไม้ผลแตกต่างกันไป แหล่งปลูกไม้ผลในภาคใต้ที่สำคัญได้แก่ จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช นราธิวาส สงขลา และยะลา ไม้ผลที่สำคัญของภาคใต้ได้แก่ ทุเรียน เงาะ ลำไย และลองกอง

4.5.2 ผลผลิตจากสาขาประมง

การทำประมงในภาคใต้มีทั้งประมงน้ำจืด ประมงทะเล และประมงชายฝั่ง ซึ่งการทำประมงทะเลมีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากภาคใต้มีชายฝั่งทะเลเป็นแนวยาวทั้งด้านตะวันตก และด้านตะวันออก การทำประมงทะเลจึงมีในทุกจังหวัด ยกเว้นจังหวัดยะลาซึ่งไม่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล ในปี 2528-2540 ปริมาณและมูลค่าสัตว์น้ำของภาคใต้ได้มีจำนวนและมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นเป็นลำดับ โดยปริมาณสัตว์น้ำได้เพิ่มขึ้นจาก 853,502 ตันในปี 2528 เป็น 1,093,221 ตันในปี 2540 คิดเป็นอัตราการเพิ่มประมาณร้อยละ 2.67 ต่อปี ส่วนมูลค่าของสัตว์น้ำได้เพิ่มจาก 4,210,338 ล้านบาท ในปี 2528 เป็น 15,148,607 ล้านบาทในปี 2540 โดยมีอัตราการเพิ่มประมาณร้อยละ 13.52 ต่อปี

จากการศึกษาของศูนย์พัฒนาภาคใต้ พบว่าผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งทางฝั่งตะวันออกหรือฝั่งอ่าวไทย และฝั่งตะวันตกหรือฝั่งมหาสมุทรอินเดีย กวาร์้อยละ 50 เป็นปลาเล็กปลาน้อย หรือที่เรียกว่า ปลาเบ็ด ปลาเหล่านี้จะถูกส่งเข้าโรงงานปลาป่น ซึ่งมีอยู่ประมาณ 122 โรงงานในภาคใต้ ส่วนผลผลิตนอกเหนือจากนี้เป็นสัตว์น้ำที่ใช้บริโภค เช่น กุ้ง ปลาหมึก ปู และปลาชนิดต่างๆ และใช้ในการทำอาหารทะเลกระป๋องและแช่แข็งเพื่อการส่งออก และจำนวนสัตว์น้ำที่จับได้และนำขึ้นที่ท่าเทียบเรือของทางการในภาคใต้มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 40 ของปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ทั้งภาค นอกจากนี้สัดส่วนปริมาณสัตว์น้ำทะเลที่จับได้ในภาคใต้ต่อปริมาณสัตว์น้ำทะเลที่จับได้ทั่วประเทศ มีแนวโน้มสูงขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 55.73 ในปี พ.ศ. 2528 เพิ่มเป็นร้อยละ 65.95 ในปี พ.ศ. 2540 ทั้งนี้เพราะเรือประมงจากภาคกลางได้นำสัตว์น้ำขึ้นท่าเทียบเรือประมงในภาคใต้แทนที่จะนำไปขึ้นที่ท่าเทียบเรือประมงในภาคกลางดังที่เคยปฏิบัติมา อันเป็นผลมาจากปัญหาน้ำมันที่มีราคาสูงขึ้น

4.6 ปัจจัยการผลิตภาคการเกษตรที่สำคัญ

4.6.1 เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรและการใช้ประโยชน์

เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจทำให้มีการบุกเบิกที่ดินเพื่อใช้ในการเกษตรมากขึ้น โดยในปี 2521 ภาคใต้มีเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรเท่ากับ 13,461,242 ไร่ และได้เพิ่มขึ้นเป็น 18,805,370 ไร่ ในปี 2541 ซึ่งจากเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรในปี 2541 พบว่าลักษณะการถือครองโดยมากแล้วผู้ถือครองที่ดินทางการเกษตรจะมีที่ดินเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 92.2 ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรทั้งภาค รองลงมาได้แก่ที่ดินอื่นๆ และเนื้อที่เช่า คิดเป็นร้อยละ 5.5 และ 2.3 ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรทั้งภาค ตามลำดับ สำหรับการให้ประโยชน์จากเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร พบว่า โดยมากแล้วจะใช้เป็นที่ปลูกไม้ผลและไม่ยืนต้น คือ

14,145,836 ไร่ รองลงมาได้แก่ ที่นา 3,187,244 ไร่ และที่อยู่อาศัย 511,626 ไร่ ตามลำดับ รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 การใช้ประโยชน์เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของภาคใต้ ในช่วงปี 2520-2542

(หน่วย : ไร่)

ปี	เนื้อที่การเกษตรรวม	ที่อยู่อาศัย	ที่นา	ที่ไร่	ที่ไม่ผลไม้อื่นต้น	ที่สวนผักและไม้ดอก	ที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	ที่รกร้าง	ที่อื่นๆ
2521	13,461,242	482,147	4,843,940	115,692	7,091,551	32,498	61,682	491,334	396,398
2526	14,354,730	392,882	4,950,811	132,906	8,098,784	29,203	70,280	395,983	283,881
2531	16,337,708	439,160	4,040,283	162,422	10,704,864	65,930	70,848	701,820	152,381
2536	17,202,073	490,229	3,356,884	96,282	12,600,448	76,199	36,006	410,130	135,895
2540	18,568,308	509,142	3,270,058	78,596	13,883,033	94,239	34,619	373,016	325,605
2541*	18,805,370	511,626	3,187,244	76,281	14,145,836	96,713	31,643	366,624	389,403

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีการเพาะปลูกต่างๆ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

* <http://www.oac.go.th/statistic/yearbook/2000-01.html>[2545,กรกฎาคม 09].

สำหรับพื้นที่ภาคการเกษตรจะประกอบไปด้วย พื้นที่เพาะปลูกไม้ผลและไม้อื่นต้น (ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว กาแฟ และไม้ผลต่างๆ) พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี พื้นที่สวนผักและไม้ดอก และพื้นที่ไร่ ในปี 2520 ภาคใต้มีพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรดังกล่าวเท่ากับ 12,679,946 ไร่ ได้ขยายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็น 18,435,422 ไร่ในปี 2542 ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้อื่นต้น รองลงมาคือที่นา โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยในช่วงปี 2520-2542 เท่ากับร้อยละ 1.99 ต่อปี เมื่อพิจารณาพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรในแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจ พบว่า ในปี 2542 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีสัดส่วนของพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 35.37 ของพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรทั้งภาค รองลงมาคือเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 และ 23 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 24.65 และ 21.66 ของพื้นที่ทางการเกษตรทั้งภาค ตามลำดับ สำหรับเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 มีสัดส่วนพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรต่ำสุดคือร้อยละ 18.33 ของพื้นที่ทางการเกษตรทั้งภาค รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 พื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรของแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจในภาคใต้ ในช่วงปี

2520-2542

(หน่วย : ไร่)

ปี	เขตที่ 21	เขตที่ 22	เขตที่ 23	เขตที่ 24	รวม
2520	2,342,594	5,779,963	2,658,615	1,898,775	12,679,946
สัดส่วน (%)	18.47	45.58	20.97	14.97	100.00
2525	2,456,625	6,279,246	2,386,321	2,088,077	13,210,269
สัดส่วน (%)	18.60	47.53	18.06	15.81	100.00
2530	3,140,352	6,171,110	2,746,665	2,443,225	14,501,351
สัดส่วน (%)	21.66	42.56	18.94	16.85	100.00
2535	3,741,795	6,073,733	3,265,229	3,018,929	16,099,686
สัดส่วน (%)	23.24	37.73	20.28	18.75	100.00
2540	4,315,696	6,412,515	3,722,323	3,169,029	17,619,563
สัดส่วน (%)	24.49	36.39	21.13	17.99	100.00
2542	4,543,507	6,520,030	3,993,031	3,378,854	18,435,422
สัดส่วน (%)	24.65	35.37	21.66	18.33	100.00
ขยายตัว(%)	2.96	0.54	1.86	2.58	1.99

ที่มา : สถิติการเกษตรของไทย ปีการเพาะปลูกต่างๆ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

หมายเหตุ เขตที่ 21 ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และระนอง

เขตที่ 22 ประกอบด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสตูล

เขตที่ 23 ประกอบด้วยจังหวัดพังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง

เขตที่ 24 ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

4.6.2 แรงงานภาคการเกษตร

จากรายงานการสำรวจจำนวนแรงงานที่ทำงานในภาคการเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ภาคใต้มีแรงงานภาคการเกษตร 1,977,975 คน โดยในเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีจำนวนแรงงานมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 48.23 ของแรงงานทั้งภาค รองลงมาได้แก่ เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24, 21 และ 23 โดยมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 19.13, 18.21 และ 14.43 ของแรงงานทั้งภาค ตามลำดับ และจากรายงานการสำรวจในปี 2533 พบว่าแรงงานภาคการเกษตรของภาคใต้ได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 2,421,011 คน และหลังจากนั้นจำนวนแรงงานภาคการเกษตรได้ลดน้อยลงเหลือ 2,094,740 ในปี 2538 ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาที่ผ่านมา ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในช่วงที่มีความเจริญเติบโตสูงจึงทำให้แรงงานภาคการเกษตรเคลื่อนย้ายไปสู่ภาคนอกการเกษตรมากขึ้น จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจ จึงทำให้แรงงานกลับคืนสู่ภาคการเกษตรมากขึ้น

โดยในปี 2542 ภาคใต้มีแรงงานภาคการเกษตร 2,180,806 คน ซึ่งเมื่อแยกตามแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจพบว่า เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 40.03 ของแรงงานภาคการเกษตรทั้งภาค รองลงมาได้แก่ เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21, 24 และ 23 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.98, 19.94 และ 19.05 ของแรงงานภาคการเกษตรทั้งภาค ตามลำดับรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 จำนวนแรงงานภาคการเกษตรของแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจในภาคใต้ ในช่วงปี

2523-2542

(หน่วย : คน)

ปี	เขตที่ 21	เขตที่ 22	เขตที่ 23	เขตที่ 24	รวม
2523	360,178	953,937	285,416	378,444	1,977,975
สัดส่วน (%)	18.21	48.23	14.43	19.13	100.00
2533	500,915	1,082,397	390,192	447,507	2,421,011
สัดส่วน (%)	20.69	44.71	16.12	18.48	100.00
2537	425,603	945,427	377,703	370,578	2,119,311
สัดส่วน (%)	20.08	44.61	17.82	17.49	100.00
2538	440,354	869,176	348,000	437,210	2,094,740
สัดส่วน (%)	21.02	41.49	16.61	20.87	100.00
2539	501,177	978,573	348,194	402,610	2,230,554
สัดส่วน (%)	22.47	43.87	15.61	18.05	100.00
2540	462,140	990,572	373,574	411,186	2,237,472
สัดส่วน (%)	20.65	44.27	16.70	18.38	100.00
2541	440,093	923,697	403,951	387,778	2,155,519
สัดส่วน (%)	20.42	42.85	18.74	17.99	100.00
2542	457,551	872,890	415,486	434,879	2,180,806
สัดส่วน (%)	20.98	40.03	19.05	19.94	100.00

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื

หมายเหตุ ข้อมูลปี 2523, 2533 รวบรวมจากการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะ

ข้อมูลปี 2537-2542 รวบรวมจากรายงาน โครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร รอบ 3

เขตที่ 21 ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และระนอง

เขตที่ 22 ประกอบด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสตูล

เขตที่ 23 ประกอบด้วยจังหวัดพังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง

เขตที่ 24 ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

4.6.3 สินเชื่อเพื่อการเกษตร

แหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตรของภาคใต้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือสินเชื่อในระบบ เช่น ธนาคารต่างๆ สถาบันการเงิน สหกรณ์ กลุ่มสหกรณ์ ฯลฯ และอีกประเภทคือสินเชื่อในระบบ เช่น พ่อค้าคนกลาง นายทุนเงินกู้ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และบุคคลอื่นๆ โดยแหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตรของภาคใต้ในช่วงปี 2541 โดยมากแล้วจะเป็นสินเชื่อในระบบ คิดเป็นร้อยละ 96.69 ของจำนวนสินเชื่อทั้งภาค ส่วนสินเชื่อในระบบมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.31 ของจำนวนสินเชื่อทั้งภาคเท่านั้น เมื่อแยกพิจารณาแหล่งสินเชื่อในระบบ พบว่าเกษตรกรในภาคใต้จะทำการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.) สูงสุดคิดเป็นร้อยละ 75.06 ของจำนวนสินเชื่อในระบบทั้งภาค รองลงมาได้แก่ ธนาคาร สถาบันการเงินต่างๆ และสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.81 และ 11.13 ของจำนวนสินเชื่อในระบบทั้งภาค ตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แหล่งของสินเชื่อเพื่อการเกษตรในภาคใต้ ในช่วงปี 2536-2541

แหล่งเงินกู้	2536 ¹	2541 ²
สินเชื่อเพื่อการเกษตร(%)	100.00	100.00
สัดส่วนของสินเชื่อในระบบ	90.91	96.69
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	61.85	75.06
- ธนาคารอื่น/สถาบันการเงิน	27.45	13.81
- สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และอื่นๆ	10.70	11.13
สัดส่วนของสินเชื่อในระบบ	9.09	3.31

ที่มา: ¹ สำมะโนการเกษตร พ.ศ. 2536 ภาคใต้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

² การสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2541 ภาคใต้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำหรับปริมาณสินเชื่อเพื่อการเกษตรที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรปล่อยกู้ให้กับเกษตรกรในภาคใต้ พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตลอดมา โดยในปี 2520 มีปริมาณเงินปล่อยกู้ 1,422 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 2,908 ล้านบาทในปี 2530 และในปี 2542 เพิ่มขึ้นเป็น 11,533 ล้านบาท โดยในช่วงปี 2520-2542 ปริมาณสินเชื่อเพื่อการเกษตรในภาคใต้มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 10.58 ต่อปี เมื่อพิจารณาในแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจพบว่าในปี 2542 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีปริมาณสินเชื่อที่ปล่อยกู้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.36 ของปริมาณสินเชื่อที่ปล่อยกู้ทั้งภาค รองลงมาคือเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 และ 23 คิดเป็นร้อยละ 27.39 และ 17.23 ของปริมาณสินเชื่อที่ปล่อยกู้ทั้งภาค ตามลำดับ ส่วนเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 มีปริมาณสินเชื่อที่ปล่อยกุน้อยที่สุด เพียง

ร้อยละ 9.02 เท่านั้น สำหรับอัตราการขยายตัวของปริมาณสินเชื่อที่ปล่อยกู้ในช่วงปี 2520-2542 พบว่า เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 มีอัตราการขยายตัวสูงสุดคือร้อยละ 12.84 ต่อปี รองลงมาได้แก่ เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 23 และ 22 คือขยายตัวร้อยละ 11.42 และ 10.58 ต่อปี ตามลำดับ ส่วนเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 ที่มีปริมาณสินเชื่อที่ปล่อยกู้ต่ำสุด พบว่า มีอัตราการขยายตัวของปริมาณสินเชื่อที่ปล่อยกู้ต่ำสุดเช่นเดียวกัน คือขยายตัวร้อยละ 7.49 ต่อปี รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ปริมาณสินเชื่อที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธ.ก.ส.)ปล่อยกู้ของแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจในภาคใต้ ในช่วงปี 2520-2542 (หน่วย : พันบาท)

ปี	เขตที่ 21	เขตที่ 22	เขตที่ 23	เขตที่ 24	รวม
2520	249,311	679,367	219,977	273,462	1,422,116
สัดส่วน (%)	17.53	47.77	15.47	19.23	100.00
2525	348,190	711,632	362,136	266,272	1,688,230
สัดส่วน (%)	20.62	42.15	21.45	15.77	100.00
2530	705,705	1,099,273	675,628	427,599	2,908,204
สัดส่วน (%)	24.27	37.80	23.23	14.70	100.00
2535	2,627,064	3,136,323	1,343,813	938,043	8,045,243
สัดส่วน (%)	32.65	38.98	16.70	11.66	100.00
2540	2,291,621	5,139,686	2,416,927	1,155,741	11,003,975
สัดส่วน (%)	20.83	46.71	21.96	10.50	100.00
2542	3,158,430	5,346,667	1,987,570	1,040,485	11,533,152
สัดส่วน (%)	27.39	46.36	17.23	9.02	100.00
ขยายตัว(%)	12.84	10.58	11.42	7.49	10.58

ที่มา : รายงานกิจการงบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชีต่างๆของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.

หมายเหตุ เขตที่ 21 ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และระนอง

เขตที่ 22 ประกอบด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสตูล

เขตที่ 23 ประกอบด้วยจังหวัดพังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง

เขตที่ 24 ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

4.6.4 พื้นที่ชลประทานเพื่อการเกษตร

การขยายตัวของพื้นที่ชลประทานนับเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อภาคการเกษตร โดยเฉพาะในด้านการช่วยให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้สูงขึ้นด้วยการช่วยให้เกิดการเพาะ

ปลูกในฤดูแล้งได้ สำหรับพื้นที่ชลประทานในภาคใต้นั้นได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตลอดมา แต่เมื่อเทียบกับเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรแล้วยังถือว่าต่ำมาก โดยในปี 2541 มีสัดส่วนพื้นที่ชลประทานเพียงร้อยละ 16.67 ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรเท่านั้น เมื่อพิจารณาที่เนื้อที่เพาะปลูกพืชที่ได้รับประโยชน์จากการชลประทาน พบว่า ในปี 2526 มีเนื้อที่ที่ได้รับประโยชน์ทั้งสิ้น 766,952 ไร่ ต่อมาในปี 2531 เนื้อที่ได้ลดลงเหลือ 300,693 ไร่ ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงนั้นภาคใต้มีลมมรสุมและพายุไต้ฝุ่นเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้เนื้อที่ทางการเกษตรเสียหายบางส่วนและในหลายๆพื้นที่ได้รับน้ำฝนอย่างเพียงพอทำให้ความต้องการน้ำจากชลประทานลดน้อยลง ต่อมาในปี 2536 และ 2541 เนื้อที่รับประโยชน์จากชลประทานได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,629,623 และ 1,977,345 ไร่ตามลำดับ เมื่อแยกตามชนิดพืชที่ได้รับประโยชน์จากการชลประทานแล้วพบว่าในปี 2526, 2531 และ 2536 เนื้อที่ปลูกข้าวได้รับประโยชน์สูงสุด คือร้อยละ 89.10, 90.17 และ 50.47 ของเนื้อที่ที่ได้รับประโยชน์ทั้งหมดตามลำดับ รองลงมาคือเนื้อที่เพาะปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นมีสัดส่วนร้อยละ 9.94, 8.81 และ 48.41 ของเนื้อที่ที่ได้รับประโยชน์ทั้งหมด ตามลำดับ แต่ในปี 2541 เนื้อที่ที่ได้รับประโยชน์จากการชลประทานสูงสุดคือเนื้อที่ไม้ผล ไม้ยืนต้น ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 60.01 ของเนื้อที่ที่ได้รับประโยชน์ทั้งหมด รองลงมาคือเนื้อที่ปลูกข้าว เนื้อที่ปลูกพืชผักและไม้ดอก และเนื้อที่ปลูกพืชไร่ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 35.45, 4.05 และ 0.49 ของเนื้อที่เพาะปลูกที่ได้รับประโยชน์จากชลประทานทั้งหมดตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรที่ได้รับการชลประทานจำแนกตามประเภทของพืชที่ปลูกในภาคใต้ ในช่วงปี 2526-2541 (หน่วย : ไร่)

เนื้อที่ที่ได้รับการชลประทาน	2526	2531	2536	2541
พื้นที่รวม	766,952	300,639	1,629,623	1,977,345
สัดส่วน(%)	100.00	100.00	100.00	100.00
พื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น	76,241	26,491	788,951	1,186,665
สัดส่วน(%)	9.94	8.81	48.41	60.01
พื้นที่ปลูกข้าว	683,383	271,092	822,461	700,951
สัดส่วน(%)	89.10	90.17	50.47	35.45
พื้นที่ปลูกพืชผักและไม้ดอกไม้ประดับ	6,934	405	14,390	80,054
สัดส่วน(%)	0.90	0.13	0.88	4.05
พื้นที่ปลูกพืชไร่	394	2,651	3,821	9,675
สัดส่วน(%)	0.05	0.88	0.23	0.49

ที่มา : สำนะโนการเกษตร พ.ศ.2526, 2531, 2536 และ 2541 สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำหรับพื้นที่ชลประทานของภาคใต้ในปี 2542 พบว่ามีพื้นที่ทั้งสิ้น 3.24 ล้านไร่ โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.87 ต่อปี และเมื่อพิจารณาในแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจแล้วพบว่าเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีพื้นที่ชลประทานมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 54.40 ของพื้นที่ชลประทานทั้งภาค รองลงมาได้แก่ เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 24 และ 21 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 27.67 และ 10.27 ของพื้นที่ชลประทานทั้งภาคตามลำดับ ส่วนเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 23 มีพื้นที่ชลประทานน้อยที่สุดคือร้อยละ 7.65 ของพื้นที่ชลประทานทั้งภาค เมื่อพิจารณาที่อัตราการขยายตัวของพื้นที่ชลประทานในช่วงปี 2520-2542 พบว่า เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงสุดคือร้อยละ 10.72 ต่อปี รองลงมาได้แก่ เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 23 และ 24 โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.94 และ 5.45 ต่อปีตามลำดับ ส่วนเขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีอัตราการขยายตัวต่ำสุด คือร้อยละ 5.37 ต่อปี รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 พื้นที่ชลประทานที่สร้างเสร็จสิ้นถึงสิ้นปีของแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจในภาคใต้
ในช่วงปี 2520-2542 (หน่วย : ไร่)

ปี	เขตที่ 21	เขตที่ 22	เขตที่ 23	เขตที่ 24	รวม
2520	47,700	575,500	66,900	278,620	968,720
สัดส่วน (%)	4.92	59.41	6.91	28.76	100.00
2525	158,700	1,108,300	89,850	462,820	1,819,670
สัดส่วน (%)	8.72	60.91	4.94	25.43	100.00
2530	221,865	1,415,800	136,500	676,700	2,450,865
สัดส่วน (%)	9.05	57.77	5.57	27.61	100.00
2535	259,015	1,572,753	193,600	832,298	2,857,666
สัดส่วน (%)	9.06	55.04	6.77	29.13	100.00
2540	293,885	1,668,853	237,760	883,384	3,083,882
สัดส่วน (%)	9.53	54.12	7.71	28.65	100.00
2542	333,045	1,764,236	248,160	897,421	3,242,862
สัดส่วน (%)	10.27	54.40	7.65	27.67	100.00
ขยายตัว (%)	10.72	5.37	5.94	5.45	6.87

ที่มา: สถิติการเกษตรของไทย ปีการเพาะปลูกต่างๆ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

หมายเหตุ เขตที่ 21 ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และระนอง

เขตที่ 22 ประกอบด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสตูล

เขตที่ 23 ประกอบด้วยจังหวัดพังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง

เขตที่ 24 ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

4.6.5 การใช้เครื่องจักรและเครื่องมือทางการเกษตร

เครื่องจักรและเครื่องมือทางการเกษตรนับว่าเป็นเครื่องทุ่นแรงที่ใช้ในการเกษตร ที่ปัจจุบันเข้ามามีบทบาทต่อภาคการเกษตรแทนการใช้แรงงานจากคนและสัตว์มากขึ้น จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่าจำนวนเครื่องจักรและเครื่องมือทางการเกษตรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกประเภท แต่ว่ามีปริมาณและอัตราการเพิ่มที่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับความต้องการใช้และศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัญหาการขาดแคลนเงินทุนของเกษตรกร เมื่อพิจารณาที่เครื่องจักรและเครื่องมือทางการเกษตรในภาคใต้ พบว่า ในปี 2541 เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืชที่ใช้แรงงานคนมีจำนวนการใช้สูงสุด คือ 2,322,649 เครื่อง รองลงมาได้แก่รถไถเดินตามและเครื่องสูบน้ำ มีจำนวน 378,792 คัน และ 147,463 เครื่องตามลำดับ ส่วนเครื่องนวดเมล็ดพืชพบว่ามีจำนวนการใช้น้อยที่สุดเพียง 3,540 เครื่องเท่านั้น เมื่อพิจารณาที่อัตราการเพิ่มของการใช้เครื่องจักรและเครื่องมือทางการเกษตร พบว่า ในช่วงปี 2529-2541 เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืชที่ใช้แรงงานคนมีอัตราการเพิ่มมากที่สุด คือ 875,425 เครื่องต่อปี รองลงมาคือ รถไถเดินตาม 183,583 คันต่อปี และเครื่องสูบน้ำ 77,800 เครื่องต่อปีตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 จำนวนเครื่องจักรกลภาคการเกษตรของภาคใต้ในช่วงปี 2521-2541

ปี	รถไถเดินตาม (คัน)	รถแทรกเตอร์ (คัน)	เครื่องสูบน้ำ (เครื่อง)	เครื่องพ่นยาปราบ ศัตรูพืชชนิดใช้ เครื่อง(เครื่อง)	เครื่องพ่นยาปราบ ศัตรูพืชใช้แรงงาน คน(เครื่อง)	เครื่องนวด เมล็ดพืช (เครื่อง)
2521	17,108	439	10,510	921	6,688	202
2529	60,411	1,220	30,101	2,354	79,650	965
2531	82,518	1,605	40,322	2,977	147,966	1,427
2534	132,541	2,345	59,454	4,233	374,645	2,566
2538	239,980	4,245	99,779	7,795	1,289,088	3,017
2540	324,308	5,656	129,240	10,424	2,073,497	3,494
2541	378,792	6,676	147,463	12,322	2,322,649	3,540
เพิ่ม/ปี*	183,583	3,287	77,800	6,046	875,425	2,451

ที่มา : สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีการเพาะปลูกต่างๆ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

* เป็นอัตราการเพิ่มในช่วงปี 2529-2541

4.6.6 การใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูก

ปุ๋ยเคมีเป็นปัจจัยการผลิตชนิดหนึ่งที่เกษตรกรนิยมใช้ในการเพาะปลูกทางการเกษตร เนื่องจากปุ๋ยเคมีเป็นตัวที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิตภาคการเกษตรได้อย่างรวดเร็ว จะเห็นได้จากปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีในภาคใต้ที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ คือจาก 59,183 ตันในปี 2521 เพิ่มขึ้นเป็น 503,757 ตันในปี 2541 โดยปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้กว่า 426,809 ตันได้ถูกใช้ไปในการเพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น ทั้งนี้เนื่องจากไม้ผลและไม้ยืนต้นเป็นพืชหลักที่ปลูกกันในภาคใต้ รองลงมาถูกใช้ในพื้นที่เพาะปลูกข้าว 63,734 ตัน ดังแสดงในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้และเนื้อที่เพาะปลูกที่ใส่ปุ๋ยเคมีแยกตามประเภทเนื้อที่การเพาะปลูกของภาคใต้ ในช่วงปี 2521-2541

ปี	เนื้อที่การเกษตรรวม		เนื้อที่ปลูกข้าว		เนื้อที่ไม้ผล ไม้ยืนต้น		เนื้อที่อื่นๆ	
	เนื้อที่รับปุ๋ย (ไร่)	ปริมาณปุ๋ย (ตัน)	เนื้อที่รับปุ๋ย (ไร่)	ปริมาณปุ๋ย (ตัน)	เนื้อที่รับปุ๋ย (ไร่)	ปริมาณปุ๋ย (ตัน)	เนื้อที่รับปุ๋ย (ไร่)	ปริมาณปุ๋ย (ตัน)
2521 ¹	-	59,183	-	28,426	-	25,898	-	4,859
2526 ¹	4,666	180,775	2,389	36,436	2,213	124,943	61	19,396
2530 ¹	-	272,951	-	35,320	-	204,835	-	32,796
2536 ²	9,899	412,359	2,100	62,730	7,675	338,906	124	10,723
2541 ³	9,961	503,757	1,778	63,734	8,032	426,809	151	13,214

ที่มา: ¹ ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับปุ๋ยและความต้องการปุ๋ยเคมีในอนาคต สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2531.

² สัมมนาการเกษตร พ.ศ. 2536 ภาคใต้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

³ การสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร พ.ศ. 2541 ภาคใต้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำหรับปัญหาของปุ๋ยเคมีที่เกษตรกรพบเป็นประจำ ก็คือ ปุ๋ยเคมีขาดแคลนและมีราคาแพง ซึ่งปัญหานี้เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยเคมีแก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจึงได้กำหนดนโยบายจัดหาปุ๋ยเคมีเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรเป็นประจำทุกปี โดยได้จัดหาปุ๋ยเคมีให้องค์การตลาดเพื่อการเกษตร(อ.ต.ก.) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ร.ก.ส.) และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย เป็นผู้จำหน่ายปุ๋ยเคมีให้แก่เกษตรกรตามราคาที่จัดซื้อ โดยองค์การตลาดเพื่อการเกษตร(อ.ต.ก.) เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดจำหน่ายปุ๋ยเคมีมากกว่าหน่วยงานอื่น

ปริมาณปุ๋ยที่องค์การตลาดเพื่อการเกษตร(อ.ต.ก.) จำหน่ายให้แก่เกษตรกรในภาคใต้ พบว่าในปี 2520 ได้จำหน่ายปุ๋ยทั้งสิ้น 5,530 ตัน ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็น 18,780 และ 40,581 ตันในปี 2530

และ 2540 ตามลำดับ และหลังจากนั้นเป็นต้นมาปริมาณปุ๋ยที่องค์การตลาดเพื่อการเกษตร(อ.ต.ก.) จำหน่ายให้แก่เกษตรกรได้ลดจำนวนลง เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลขาดแคลนงบประมาณในการการจัดซื้อปุ๋ยเคมีจากภาคเอกชนเพื่อมาจำหน่ายให้แก่เกษตรกร โดยในปี 2542 องค์การตลาดเพื่อการเกษตร(อ.ต.ก.) ได้จำหน่ายปุ๋ยเคมีให้แก่เกษตรกรในภาคใต้ เพียง 7,247 ตันเท่านั้น และเมื่อพิจารณาปริมาณปุ๋ยที่องค์การตลาดเพื่อการเกษตร(อ.ต.ก.) จำหน่ายให้แก่เกษตรกรในแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจ พบว่าในปี 2542 เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 22 มีปริมาณปุ๋ยเคมีที่ถูกจำหน่ายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.30 ของปริมาณปุ๋ยเคมีที่องค์การตลาดเพื่อการเกษตร(อ.ต.ก.)จำหน่ายทั้งภาค รองลงมาได้แก่เขตเกษตรเศรษฐกิจที่ 21, 23 และ 24 โดยมีสัดส่วนร้อยละ 21.09, 11.15 และ 4.46 ของปริมาณปุ๋ยเคมีที่องค์การตลาดเพื่อการเกษตร(อ.ต.ก.)จำหน่ายทั้งภาค ตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ปริมาณปุ๋ยที่องค์การตลาดเพื่อการเกษตร(อ.ต.ก.)จำหน่ายให้แก่เกษตรกรของแต่ละเขตเกษตรเศรษฐกิจในภาคใต้ ในช่วงปี 2520-2542 (หน่วย : ตัน)

ปี	เขตที่ 21	เขตที่ 22	เขตที่ 23	เขตที่ 24	รวม
2520	884	3,439	349	858	5,530
สัดส่วน (%)	15.98	62.20	6.31	15.51	100.00
2525	1,059	6,046	1,395	69	8,569
สัดส่วน (%)	12.36	70.56	16.28	0.80	100.00
2530	2,212	14,588	1,351	628	18,780
สัดส่วน (%)	11.78	77.68	7.19	3.35	100.00
2535	709	8,285	2,575	645	12,215
สัดส่วน (%)	5.80	67.83	21.08	5.28	100.00
2540	7,900	24,490	6,208	1,983	40,581
สัดส่วน (%)	19.47	60.35	15.30	4.89	100.00
2542	1,529	4,588	808	323	7,247
สัดส่วน (%)	21.09	63.30	11.15	4.46	100.00
ขยายตัว(%)	34.39	24.73	33.71	16.19	27.26

ที่มา: สถิติการเกษตรของไทย ปีการเพาะปลูกต่างๆ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

หมายเหตุ เขตที่ 21 ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และระนอง

เขตที่ 22 ประกอบด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และสตูล

เขตที่ 23 ประกอบด้วยจังหวัดพังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง

เขตที่ 24 ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส